

Datum

2020-10-21

Vår referens

Paulina Franzén

Utvecklingssamordnare

paulina.franzen@malmo.se

Tjänsteskrivelse

Revidering av arbetsmarknads- och socialförvaltningens riktlinjer för stöd, myndighetsutövning och insatser till barn och unga ASN-2020-7683

Sammanfattning

I ärendet lämnar arbetsmarknads- och socialförvaltningen förslag på reviderade riktlinjer för stöd, myndighetsutövning och insatser till barn och unga. Strukturen från de tidigare riktlinjerna har bibehållits och revidering har gjorts inom flera avsnitt. De föreslås träda i kraft 1 december 2020.

Förslag till beslut

1. Arbetsmarknads- och socialnämnden fastställer *Arbetsmarknads- och socialförvaltningens riktlinjer för stöd, myndighetsutövning och insatser till barn och unga* och att de börja gälla den 1 december 2020.
2. Arbetsmarknads- och socialnämnden upphäver från och med 30 november 2020 de tidigare fastställda riktlinjerna med samma namn.

Beslutsunderlag

- G-ASN 201119 Revidering av Malmö stads riktlinjer för stöd, myndighetsutövning och insatser till barn och unga
- Arbetsmarknads- och socialförvaltningens riktlinjer barn och unga 2017
- Arbetsmarknads- och socialförvaltningens riktlinjer barn och unga 2020

Beslutsplanering

ASN presidieberedning 2020-10-28

Arbetsmarknads- och socialnämndens arbetsutskott 2020-11-05

Arbetsmarknads- och socialnämnden 2020-11-19

Beslutet skickas till

Avdelningschefer inom arbetsmarknads- och socialförvaltningen

Ärendet

Riktlinjer för Malmö stads barn- och ungdomsvård har antagits första gången av kommunfullmäktige 2013. Arbetsmarknads och socialnämnden har enligt beslut av kommunfullmäktige ansvar för riktlinjerna. ¹Arbetsmarknads- och socialförvaltningen har justerat riktlinjerna 2017 och

¹ STK 2017-501

den reviderade versionen har antagits av arbetsmarknads- och socialnämnden i november samma år.² Justeringarna har inneburit mindre korrigeringar eller redaktionella ändringar som handlar om förändringar av layout, ord, meningar eller paragrafer utan att det har påverkat innehållet i riktlinjerna. Riktlinjerna har döpts om till Arbetsmarknads- och socialförvaltningens riktlinjer för stöd, myndighetsutövning och insatser till barn och unga.

I samband med föregående revidering av riktlinjerna beslutades enligt förvaltningens förslag att Arbetsmarknads- och socialförvaltningens stöd, myndighetsutövning och insatser till barn och unga ska revideras 2020. Ledningsgruppen för berörda delar av förvaltningen har inför revideringen beslutat att den i första hand ska inrikta sig på att göra justeringar och uppdateringar avseende ändrade eller nya bestämmelser i lagstiftning samt andra förtydliganden som behöver göras för att bättre avspegla nuläget vad gäller behov och inriktning i utvecklingsarbete gällande barn och unga, såväl nationellt som i förvaltningen.

Om förslaget

Från den 1 maj 2017 är ansvaret för stöd, myndighetsutövning och insatser inom verksamhetsområdet barn och unga samlat under arbetsmarknad- och socialnämnden, dvs under en nämnd och en förvaltning. Det innebär att riktlinjernas funktion delvis har ändrats efter att tidigare ha berört flera nämnders ansvarsområden. Riktlinjerna anger vilka kvalitativa dimensioner som ska vara styrande för förvaltningens utformning av verksamheten för missbruk och beroende. Riktlinjerna utgår från de av Socialstyrelsen särskilt belysta egenskaper eller dimensioner som en socialtjänst av god kvalitet ska innehålla.

Riktlinjerna tydliggör hur arbetsmarknads- och socialförvaltningen ska förhålla sig till lagstiftning och andra nationella bestämmelser som föreskrifter och allmänna råd. I de aktuella riktlinjerna hänvisas generellt till dessa bestämmelser samt andra kunskapsstöd som arbetsmarknads- och socialförvaltningen ska utgå ifrån. Arbetsmarknads- och socialförvaltningens riktlinjer för stöd, myndighetsutövning och insatser för missbruk och beroende anger hur verksamheterna ska arbeta med missbruk och beroende, vilket även omfattar barn och unga.³ Därför hänvisas i de aktuella riktlinjerna även till riktlinjerna för arbetet med missbruk och beroende.

Framtagande av underlag för revidering

Revideringen av riktlinjerna har samordnats av en arbetsgrupp bestående av utvecklingsansvariga på strategiska avdelningen, enhetschefer inom avdelning individ och familj myndighet respektive insats.

Att inhämta synpunkter kring riktlinjerna direkt från barn och vårdnadshavare som har kontakt med socialtjänsten har inte bedömts vara motiverat i förhållande till att berörd ledningsgrupp i förvaltningens beslutat att revideringen ska fokusera på mindre uppdateringar och justeringar.

Det är en särskild utmaning för socialtjänsten att vända sig till barn i egenskap av brukare för att inhämta synpunkter som inte enbart rör det enskilda barnets insatser. Barn befinner sig i en beroendeställning till vuxna, vårdnadshavare såväl som andra vuxna, och därmed i en mer utsatt situation. Även de barn och föräldrar som är nöjda med kontakten med socialtjänsten har som regel fått kontakt med socialtjänsten mot sin vilja, ofta genom en orosanmälan, vilket är ytterligare

² ASN 2017-1431

³ ASN 2018-10798

en skillnad att beakta i kontakterna med dem, jämfört med andra grupper av brukare.

Förvaltningen tar fram och prövar digitala verktyg för att inhämta barns synpunkter, vilket kommer att bidra till en bättre kunskap om vad barn och unga som har kontakt med socialtjänsten i Malmö tycker är viktigt. I avvaktan på detta utgår riktlinjerna från den kunskap som finns i andra studier och underlag kring vad personer, vuxna såväl som barn, som har kontakt med socialtjänsten som regel tycker är viktigt.

Medarbetare inom arbetsmarknads- och socialförvaltningen har haft möjlighet att lämna synpunkter på innehållet i riktlinjerna. Under september månad har berörda sektioner fått möjlighet att lämna synpunkter. Arbetsgruppen har beaktat inkomna synpunkter vid framtagande av det de föreslagna riktlinjerna.

Förslag om revidering

Förslaget innehåller framför allt mindre men även några större justeringar och förändringar. I detta ärende redovisas inte språkliga justeringar som t.ex. omformuleringar eller utbyta begrepp som inte påverkar innehåll eller innebörd i riktlinjerna. Dessa förändringar har gjorts för att dokumentet ska vara tidsenligt och med ambitionen att de ska vara mera lättlästa. Under nedan angivna rubriker hämtade ur nu gällande riktlinjer, redogörs för förslag som innebär att texten och innehållet förändrats eller att betydande textavsnitt lagts till, tagits bort eller flyttats. Dispositionen är i stort sett oförändrad i förslaget och de centrala delarna av riktlinjerna presenteras i rutor, på samma sätt som i nu gällande riktlinjer.

- Inledning
- Kunskapsbaserad verksamhet
- Säker och jämlik vård
- Tillgänglig vård
- Individanpassad vård
- Effektiv vård

Inledning

KVALITET

Arbetsmarknads- och socialnämnden har beslutat om ett ledningssystem för systematiskt kvalitetsarbete. Ledningssystemet beskriver arbetsmarknads- och socialförvaltningens krav, förutsättningar och ansvarsfördelning för det systematiska kvalitetsarbetet. I nu gällande riktlinjer nämns endast delar av det systematiska kvalitetsarbetet kort under avsnittet om Säker och jämlik vård. I de föreslagna riktlinjerna finns en mer utförlig beskrivning av Ledningssystem för systematiska kvalitetsarbete samt förvaltningens systematiska kvalitetsarbete, som även samlats under rubriken Kvalitet. Tidigare fanns delar av informationen kring Lex Sarah under Säker och jämlik vård.

- Förslag om revidering
- Tillägg. Beskrivning av Ledningssystem för systematiska kvalitetsarbete samt förvaltningens systematiska kvalitetsarbete.

Kunskapsbaserad verksamhet

DEN BÄSTA TILLGÄNGLIGA KUNSKAPEN

Det finns inte några nationella riktlinjer som ger rekommendationer baserat på bästa tillgängliga kunskap när det gäller insatser och metoder till barn och unga som får stöd från socialtjänsten. Eftersom det finns rekommendationer om insatser och metoder när det gäller barn och unga som är anhöriga till någon med missbruk, eller själva har ett missbruk, vilka är införlivade i arbetsmarknads- och socialförvaltningens riktlinjer för stöd, myndighetsutövning och insatser för missbruk och beroende, behöver detta tydliggöras i dessa riktlinjer. Det behöver också förtydligas att det finns kunskapsunderlag att hämta från andra aktörer och samverkansparter, samt på vilket sätt systematisk uppföljning bidrar till kunskap.

→ Förslag om revidering

- Lägga till en hänvisning till förvaltningens riktlinjer för stöd, myndighetsutövning och insatser för missbruk och beroende under rubriken Den bästa tillgängliga kunskapen.
- Lägga till text om kunskap från andra aktörer och samverkansparter.
- Förtydliga att systematisk uppföljning på individnivå bidrar till kunskap samt understryka vikten av att de insatser som ges bygger på tydliga och mätbara mål för att möjliggöra systematisk uppföljning.

Sedan föregående version av riktlinjerna antogs har förvaltningen startat ett arbete med att inhämta synpunkter från barn och unga genom digitala enkäter och verktyg, i syfte att förbättra verksamheten.

→ Förslag om revidering

- Lägga till text om att enkäter och digitala verktyg används eller ska användas för att inhämta synpunkter från barn och unga, oavsett om de är aktuella för utredning eller någon insats.

Säker och jämlik vård

SÄKER VÅRD

Lex Sarah är en del i förvaltningens systematiska kvalitetsarbete. I de förslagna riktlinjerna beskrivs Lex Sarah under avsnittet Inledning under rubriken Kvalitet.

→ Förslag om revidering

- Ta bort informationen om Lex Sarah under denna rubrik.

GEMENSAM ARBETSPROCESS OCH RUTINER

I nu gällande riktlinjer syftar denna rubrik på att de olika förvaltningarna ska ha gemensamma och enhetliga processer och rutiner för handläggning, dokumentation och uppföljning av ärenden som avser målgruppen. I de föreslagna riktlinjerna har rubriken ändrats och ordet gemensam har tagits bort då det inte längre fyller någon funktion eftersom verksamheten är organiserad inom en förvaltning och de processer och rutiner som beslutas omfattar hela förvaltningen.

→ Förslag om revidering

- Ändra namnet på rubriken till Arbetsprocesser och rutiner.

Tillgänglig vård

En tillgänglig vård innebär att det är lätt för den enskilde att ta kontakt, få information samt att få stöd och hjälp inom en rimlig tid. Begreppet vård används generellt av Socialstyrelsen i denna aspekt av kvalitet så att det syftar på olika typer av stöd och insatser som en enskild kan få av socialtjänsten. Begreppet barn- och ungdomsvård används ofta som ett samlingsbegrepp för socialtjänstens verksamhet kring barn och unga, men kan även syfta särskilt på den vård som socialtjänsten ansvarar för när det gäller barn som placeras utanför det egna hemmet. Begreppet insats används som regel för andra typer av stöd och hjälp som en enskild, vuxen eller barn, kan få genom socialtjänstens öppna verksamheter.

→ Förslag om revidering

- Ändra rubriken från Tillgänglig vård till Tillgänglig vård och insatser.

INFORMATION

En lättillgänglig och begriplig information är en förutsättning för att barn och unga ska kunna få sina rättigheter tillgodosedda. Informationen behöver även vara åldersanpassad, vilket behöver förtydligas i riktlinjerna.

→ Förslag om revidering

- Att göra ett förtydligande tillägg om att informationen till barn och unga inte bara ska vara lättillgänglig och begriplig utan även åldersanpassad.

STÖD OCH INSATSER

Sedan nuvarande riktlinjer antogs har arbetsmarknads- och socialförvaltningen ännu tydligare än innan antagit den gemensamma inriktningen att förstärka det förebyggande arbetet med bland annat barn och unga. Detta går i linje med nationella styr signaler och utvecklingsarbeten samt bästa tillgängliga kunskap. Detsamma gäller för de modeller och arbetssätt för tidiga samordnade insatser som utvecklas och implementeras i samverkan mellan kommuner och regioner. Socialtjänsten ska i samverkan med andra viktiga aktörer bli bättre på att ge hjälp i ett tidigare skede innan en problematik utvecklas för långt, och i eller nära de miljöer där barnen befinner sig i vardagen. För att kunna göra det behöver socialtjänsten arbeta förebyggande och uppsökande för att så tidigt som möjligt uppmärksamma och fånga upp de barn som riskerar att utvecklas negativt.

→ Förslag om revidering

- Att förtydliga att arbetsmarknads- och socialförvaltningen ska erbjuda uppsökande och förebyggande insatser genom att lyfta fram detta som en särskild riktlinje i ett eget avsnitt under rubriken Stöd och insatser.
- Att förstärka barnrättsperspektivet genom ett tillägg avseende artikel 6 i Barnkonventionen som lyfter fram varje barns rätt till liv, överlevnad och utveckling, fysisk, psykiskt och socialt. Socialtjänsten ansvarar för att bidra till att denna rättighet tillgodoses när det gäller de barn och unga som behöver stöd och insatser.

BARN OCH UNGA I DYGN SVÅRD

I nuvarande version av riktlinjerna har det som rör barn och unga i dygnsvård varit uppdelat i några olika avsnitt. För att öka tydligheten har allt som rör denna grupp samlats i ett avsnitt med en egen rubrik. Detta har också tydliggjort att nuvarande riktlinjer framför allt har avsett barn i familjehemsplaceringar. Därför ändras strukturen i riktlinjerna genom att först presentera generella riktlinjer som gäller för alla placerade barn och unga. Det avsnittet kompletteras med riktlinjer kring stödet till barnen i förhållande till deras nätverk.

Det finns behov av att uppdatera informationen om hälsoundersökningar av barn som ska placeras så att den överensstämmer med de aktuella bestämmelserna i lagstiftningen som tillkommit sedan nuvarande riktlinjer antogs. Vidare föreslås att förtydliga socialtjänstens ansvar vad gäller att verka för barns och ungas behov av stöd i skolgången. För barn i vissa åldrar som placeras i familjehem tillgodoses behoven i stora delar genom insatsen Skolfam.

Efter det som är generellt för alla barn och unga i dygnsvård presenteras det som gäller specifikt för de olika placeringsformerna. Tillägg görs i form av särskilda avsnitt om barn och unga i HVB eller statligt ungdomshem samt barn och unga i stödboende.

Stödboende är en relativt ny placeringsform där det finns behov av att öka kunskaperna i socialtjänsten. Socialtjänst har samma ansvar för barn i stödboende som i andra placeringsformer, och stödboendeverksamhet regleras på samma sätt som HVB. Därför beskrivs denna placeringsform lite mer utförligt än de andra som är väl etablerade.

→ Förslag om revidering

- Att flytta texterna som berör barn i dygnsvård till ett eget avsnitt med rubriken Barn och unga i dygnsvård.
- Att komplettera riktlinjerna med nya avsnitt och förtydliganden om hur arbetsmarknads- och socialförvaltningen ska arbeta med barn och unga som placeras på HVB eller statligt ungdomshem, samt stödboende.
- Att ersätta nuvarande formulering i inramad ruta ”Barn och unga som ska placeras ska genomgå en hälsoundersökning enligt BBIC, vilken omfattar fysisk och psykisk hälsa, om det inte är uppenbart att det inte behövs.” med ”Barn samt unga 18-20 år som placeras ska enligt 11 kap. 3 a § SoL erbjudas en hälsoundersökning på begäran av socialtjänsten, om det inte är uppenbart att det inte behövs. En hälsoundersökning omfattar fysisk och psykisk hälsa. I samband med hälsoundersökningen ska socialtjänsten beställa en tandvårdsundersökning.”
- Att ersätta nuvarande formulering i inramad ruta ”Barn och unga som ska placeras ska genomgå en kognitiv undersökning, om det inte är uppenbart att det inte behövs. Socialtjänsten ansvarar för att följa upp att barnet får den hjälp som undersökning och bedömning visat att barnet behöver.” med ”Arbetsmarknads- och socialförvaltningen ska verka för att barn och unga som placeras får det stöd de behöver i sin skolgång.”
- Att göra ett tillägg avseende att arbetsmarknads- och socialförvaltningen ska följa de förvaltningsövergripande rutinerna för samverkan mellan socialtjänst, grundskola och gymnasieskola för en obruten skolgång för placerade barn som tagits fram 2020.
- Att göra ett tillägg i form av en förklarande text avseende vad socialtjänstens uppdrag att verka för att barn och unga får det stöd de behöver i skolgången innebär.
- Att göra ett tillägg avseende arbetsmarknads- och socialförvaltningens stöd till familje-

hemmen: Arbetsmarknads- och socialförvaltningen ska erbjuda familjehemmen Socialstyrelsens nationella grundutbildning och kunskap som bidrar till att de kan uppfylla sitt uppdrag.

Individanpassad vård

Arbetsmarknads- och socialförvaltningen ska tillhandahålla individanpassat stöd och insatser till barn och unga samt stöd i form av gruppverksamhet. Bedömningen av ett barns behov utgår alltid från det enskilda barnet. Stödet ska anpassas till de individuella behoven, med utgångspunkt i barnets och föräldrarnas önskemål samt i kunskap om vilken typ av insatser och stöd som kan bidra till önskad förändring.

Det finns inte några nationella riktlinjer eller rekommendationer kring vilka insatser och metoder som bör erbjudas till barn och unga och deras vårdnadshavare. Undantaget är inom området missbruk och beroende. En kunskapsbaserad praktik är en viktig grund för att utforma utbudet av insatser, som sedan ska matchas till det enskilda barnets behov. De barn och familjer som socialtjänsten har kontakt med har ofta en komplex och sammansatt problematik, och insatser behöver som regel utformas för att möta en rad olika behov. Sedan de nuvarande riktlinjerna antogs har förvaltningen börjat implementera ett nätverksinriktat arbetssätt, vilket bidrar till en individanpassad vård och ökad delaktighet.

→ Förslag om revidering

- Att komplettera med att arbetsmarknads- och socialförvaltningen arbetar nätverksinriktat och involverar det privata och det professionella nätverket i syfte att hitta resurser som kan bidra till att hjälpa barnet och dess familj.
- Att komplettera med en beskrivning av att socialtjänstens insatser ska kunna motverka riskfaktorer och stärka skyddsfaktorer inom olika områden i barnets liv. Arbetsmarknads- och socialförvaltningen behöver kunna erbjuda stöd och insatser, till individer, familjer eller grupper beroende på vad som bedöms lämpligt, i förhållande till en rad olika behov; stärka föräldrars omsorgsförmåga, motverka kriminalitet och missbruk, stärka och stödja skyddsfaktorer som skolgång, hälsa och ett fungerande privat och professionellt nätverk, familjerelationer samt motverka att barn och unga utsätts för våld eller andra övergrepp.

UTBILDNING OCH HÄLSA

Merparten av informationen i de nuvarande riktlinjerna om socialtjänstens arbete med utbildning och hälsa har berört barn som är placerade i dygnsvård. De tydligaste bestämmelserna kring socialtjänstens ansvar vad gäller utbildning och hälsa är riktade till den målgruppen. Socialtjänsten har ett särskilt ansvar för de placerade barnens livssituation och utveckling. För att öka tydligheten har de informationer som berör barn i dygnsvård samlats i ett eget avsnitt med rubriken Barn i dygnsvård. Förändringarna i detta avsnitt har beskrivits mer utförligt ovan.

Socialtjänsten ska utreda och följa barns behov vad gäller stöd i förhållande till en god hälsa och fungerande skolgång även för de barn som inte blir placerade i dygnsvård, men som genomgår en utredning eller får öppenvårdsinsatser, vilket beskrivs i detta avsnitt.

→ Förslag om revidering

- Att flytta texterna som rör barn i dygnsvård till ett eget avsnitt med rubrik Barn i dygnsvård. Att komplettera den kvarstående texten med hänvisning till avsnittet Barn i dygns-

vård, samt med information om att hälsoundersökning kan initieras även avseende barn och unga som genomgår utredning eller får någon annan insats än dygnsvård, om det bedöms finnas behov av det.

DELAKTIGHET

Socialtjänstens verksamhet ska bygga på respekt för människors självbestämmande och integritet och insatserna ska utformas och genomföras tillsammans med den enskilde, i det här fallet barn och vårdnadshavare. En grundläggande förutsättning för delaktighet är att få tillräcklig och begriplig information. Barnets åsikter och önskemål ska inte bara inhämtas utan även beaktas i beslut och utformning av eventuella insatser.

→ Förslag om revidering

- Att göra ett förtydligande tillägg avseende vikten av att barnet får tillräcklig och begriplig information och att barnets åsikter och önskemål när det gäller stöd och insatser ska inhämtas och beaktas. Tillägg i form av att hänvisa till Barnkonventionens artikel 12 som tydliggör barnets rätt till delaktighet och inflytande och att bli hörd.
- Att göra ett förtydligande tillägg i texten avseende att barn ska få lämna synpunkter på sätt som är anpassade för dem och att socialtjänsten behöver ta reda på och ta hänsyn till hur det enskilda barnet vill vara delaktig.

Effektiv vård

Effektiv vård innebär att tillgängliga resurser utnyttjas på bästa sätt för att nå uppsatta mål. En effektiv vård innebär också att uppmärksamma det enskilda barnets hela livssituation. Samarbete och samverkan med professionellt och privat nätverk är viktigt för att möjliggöra en helhetsyn på barnet och dess villkor och detta ska alltid ske med utgångspunkt i barnets rättigheter, behov och intressen.

→ Förslag om revidering

- Att göra ett förtydligande kring att en effektiv vård bygger på samarbete och samverkan med professionellt och privat nätverk.
- Att göra ett förtydligande tillägg avseende att effektiv vård innebär att ge barnet rätt insats i rätt tid, och att barn inte ska behöva vänta på att få sina behov tillgodosedda.

SAMVERKAN

Samverkan är en lagstadgad skyldighet, där socialtjänsten har ett särskilt ansvar för att samverkan kommer till stånd. Samverkan är centralt för en effektiv verksamhet. När det gäller barn som riskerar att fara illa eller som har behov av stöd och insatser behöver det finnas en samverkan med andra myndigheter med särskilt fokus på fysisk och psykisk hälsa samt skolgång.

→ Förslag om revidering

- Att göra ett förtydligande tillägg avseende socialtjänstens ansvar för ett sammanhållet och samordnat stöd till barn och unga som har behov av insatser från mer än en instans.
- Att göra ett förtydligande tillägg att när ett barn får insatser från socialtjänsten och hälso- och sjukvården ska dessa samordnas i en samordnad individuell plan.

Förslag om ikraftträdande

De föreslagna riktlinjerna föreslås träda i kraft 2020-12-01.

Ansvariga

Petra West Stenkvisst Enhetschef

Rebecca Bichis Avdelningschef

Britt-Marie Pettersson Förvaltningschef